

“Enerji, Sanayi ve Ticaret Üçgeninde Dünya ve Türkiye için Değerlendirmeler” Etkinliği Açılış Konuşması

Orhan Turan, TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı

1 Kasım 2024

Saygıdeğer Konuklar, Değerli Basın Mensupları,

Sözlerime Cumhuriyetimizin 101. yaşını kutlayarak başlamak istiyorum. Cumhuriyet değerlerine ve kazanımlarına sıkı sıkıya bağlı kalacağımızı yineleyerek TÜSİAD Yönetim Kurulu adına sizleri saygıyla selamlıyorum. Uluslararası Enerji Ajansı İcra Direktörü Dr. Fatih Birol ile bir araya geldiğimiz etkinliğimize hoşgeldiniz. Ajansın küresel ve ulusal enerji politikalarının dönüştürülmesindeki yönlendirici rolü son derece önemli. Sayın Birol’un bu süreçlerdeki liderliğini ve vizyonunu takdirle takip ediyorum. Bugün bizlerle olduğu için kendisine teşekkür ediyorum.

Kıymetli Konuklar,

Her birinize aşık olduğumu düşündüğüm bir cümleyle başlamak istiyorum: Bildiğimiz dünya geride kalıyor. Krizleri tekil olarak ele aldığımızda birbirini anımsatsa da, geliştirdiğimiz yöntem ve kavram setleri, içinden geçtiğimiz süreci basitçe anlamlandırmaya yetmiyor. Bu dönemin özelliği herhangi bir sorunun diğerinden ayrıştırılarak ele alınamaması; çok sayıda krizin eş zamanlı ve birbirinin yoğunluğunu artıran şekilde yaşanıyor olması.

Covid-19 pandemisi, Rusya-Ukrayna Savaşı, Gazze’de başlayan savaşın bölgeye yansımaları ve yayılması... Ekosistem üzerinde etkileri geri dönüştürülemez boyutlara doğru ulaşmakta olan iklim krizi... Bunlarla beraber artan arz güvenliği riskleri, sekteye uğrayan değer zincirleri, daralan ekonomiler ve artan korumacılık eğilimi... Bu durum karşısında, içinde bulunduğumuz dönemin bir diğer özelliği ise yeni anlayış biçimlerine duyulan ihtiyaç...

Bu noktada bakış açımızı değiştirmemiz gereken en önemli konulardan biri rekabetçilik olgusu. Günümüzde rekabet yüksek teknoloji, dijitalleşme, karbonsuzlaşma, kritik hammaddeler ve nitelikli insan kaynağı üzerinden şekilleniyor. Ekonomik büyümeye ilişkin paradigmanın değişimi bu sürece eşlik ediyor. Toplumun her kesimi hızlı ve kökten bir dönüşüm beklentisine ve dönüşüm sürecine giriyor.

Bu süreçte, tarihsel başarıların etkisini yitirdiğini gözlemliyoruz. Avrupa Birliği, açık ekonomisi, yüksek düzeyde piyasa rekabeti ve güçlü yasal çerçevesine rağmen, Amerika Birleşik Devletleri ve Çin’in başı çektiği küresel rekabette geride kalma riskiyle karşı karşıya. AB Merkez Bankası Eski Başkanı Mario Draghi’nin oldukça ses getiren Raporu’na göre, amacına uygun bir rekabet gündemi, yıllık 750 - 800 milyar avro arasında bir finansman gerektirecek. Dijitalleşme ve ileri teknolojilerde inovasyon farkını kapatmak AB rekabetçiliğinin geleceği için kritik. Dikkat çekici bir diğer nokta ise sürdürülebilir ve güçlü büyüme için karbonsuzlaşma ve rekabetçiliği birleştiren plan vurgusu.

Kıymetli Konuklar,

İklim krizi çağımızın en büyük risklerinden biri olmaya devam ediyor. Dünyanın dört bir yanında yaşanan iklim kaynaklı felaketler, krizin etkilerinin her geçen gün daha da derinleştiğini gösteriyor. Farklı kurum ve kuruluşlar tarafından sık sık yinelenen üzere 1,5 °C hedefiyle uyumlu yoldan oldukça uzaktayız. Hatta, mevcut politikaların devam ettirilmesi durumunda, yüzyılın sonunda küresel sıcaklık artışının Paris Anlaşması ile belirlenen hedefin yaklaşık iki katına ulaşacağı öngörülmüyor.¹ Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın çalışmasına göre yeni Ulusal Katkı Beyanları bu on yılda hızlandırılmış azaltım eylemi ve bu eylemleri gerçekleştirme azmi konusunda kuantum sıçraması gerçekleştirmeli.²

AB, ABD ve Çin başta olmak üzere, birçok ekonomide fosil yakıtlardan çıkışı, yenilenebilir enerjiyi, enerji verimliliğini, ikiz dönüşümü, temiz enerji teknolojilerini ve inovasyonu önceleyen planlar devreye alınıyor. AB'nin uygulamaya soktuğu, İngiltere'nin 2027 yılında başlatmayı öngördüğü Sınırdan Karbon Düzenleme Mekanizması örneğinde olduğu gibi karbonsuzlaşma politikalarının şekillendirdiği yeni ticari ve ekonomik dinamikler yaygınlaşıyor. İklim hedeflerini ve karbonsuz bir ekonomiyi hayata geçirme yolculuğu, rekabet gücünün devamlılığı, üretimin ve tedarik zincirlerinin sürekliliği konuları birbirlerinden ayrı ele alınamıyor. Bu süreçte enerji yoğun sektörlerin dönüşümü çabaları, ekonomi ve istihdam politikaları ile doğrudan etkileşim içinde. Tüm bu yapıda çözümün anahtar unsuru; arz tarafında güvenli, uygun maliyetli ve temiz enerji sistemi olarak ortaya çıkıyor.

Saygıdeğer Misafirler,

Enerji arz güvenliği gerek toplumsal refah gerek ekonomilerin dirençliliği açılarından her daim kritik önemdedir. Jeopolitik gerilimler ekseninde dışa bağımlılığın yarattığı enerji kaynaklarına erişim riskleri, enerji sistemlerinin ve ekonomilerin kırılgan yapısını daha da perçinliyor. İklim krizi de enerji arz güvenliği bağlamında bize tek bir çözüm sunuyor: Temiz enerjiye geçiş.

Kararlı politikaların sonuçlarını devreye alınan rekor seviyede temiz enerji kapasitesinde görüyoruz. Sayın Birol çok kapsamlı bir şekilde sunacaktır. Uluslararası Enerji Ajansı'nın yeni raporlarına göre, yenilenebilir enerji kapasitesinin 2030 yılına kadar 2.7 katına çıkması ve küresel elektrik talebinin neredeyse yarısını karşılaması öngörülmüyor.³ Temiz enerjiye yatırımın yılda yaklaşık 2 trilyon ABD doları bulması bekleniyor ve bu, fosil yakıtlara yatırılan miktarın neredeyse iki katı.⁴

Bununla birlikte, alternatif temiz enerji teknolojilerinin ticarileşmesinde hala kat edilmesi gereken önemli bir yol var. Temiz enerji teknolojilerinin üretimi için gerekli olan kritik mineraller belirli bölgelerde yoğunlaşmış durumda. Birçok ülke, bir yanda enerji maliyetini düşürmek diğer yanda bu

¹ <https://climateactiontracker.org/global/cat-thermometer/>
https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf

² <https://www.carbonbrief.org/unep-new-climate-pledges-need-quantum-leap-in-ambition-to-deliver-paris-goals/>

³ <https://www.iea.org/reports/renewables-2024>

⁴ <https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2024>

teknolojileri içeride üretebilmek⁵ için güçlü destek ve teşvik planları ile ticaret politikalarını⁶ devreye almakta.

Değerli Konuklar,

Bugünün ve geleceğin en ihtiyaç duyulan enerji teknolojilerinde, yetkin iş gücünde, kritik hammadde rezervlerinde lider ülkelerle, olmayanlar arasındaki makas giderek açılıyor. Rekabette ileri gelen ülkelerin birikimleri itibarıyla tarihsel avantajları olduğu söylenebilir. Fakat bu süreçte,

- kendini değişen dinamiklere adapte eden,
- küresel eğilimleri analiz ederek avantajlarını, zaafalarını ve potansiyellerini doğru tespit eden,
- güçlü ve en üst seviyede sahiplenilmiş bir politika vizyonu ile eyleme geçen

ülkeler rekabet gücünü koruyacak ve artıracak. Bu geçiş süreci barındırdığı zorlukların yanı sıra fırsatlarla bize bir eşik sunuyor.

Enerji dönüşümü alanında kaydedeceğimiz gelişme;

- maliyetlerde ciddi azaltımlar ve dekarbonizasyon sürecini destekleme yanı sıra
- dışa bağımlılığı düşürmeye ve dış ticaret açığında ortaya çıkan bozulmanın önemli bir bölümünü telafi etmeye ve
- yeşil dönüşüm yoluyla uluslararası tedarik zincirindeki pazar payımızı artırmaya ciddi bir katkı sağlayacak.

Bu amaçlara yönelik politika çerçevesi Ulusal Enerji Planı'nda belirlenmişti. Ulusal Enerji Verimliliği Stratejisi ve Eylem Planı potansiyelimizi hayata geçirme açısından kararlılıkla izlememiz gereken birçok tedbiri barındırıyor. Geçtiğimiz hafta açıklanan 2035 Yenilenebilir Enerji Stratejisi ile de enerji dönüşümü öngörümüz daha da sağlamlaştı. Gerek rüzgar ve güneş enerjisi kapasite hedeflerinin dört katına çıkarılması gerek altyapı ve şebekelerin güçlendirilmesi gerek yenilenebilir enerji projelerinin hayata geçişini hızlandıracak izin süreçleri alanlarında öngörülen adımlar kritik önemde. Bunlara ilave olarak, piyasaların etkin işleyişine yönelik reform adımlarının da sektörün sürdürülebilirliğine önemli katkılar sağlayacağını değerlendiriyoruz.

Kamu kurumlarımızca yeşil dönüşüm uygulama süreçlerine yönelik yol haritalarının ve destek mekanizmalarının açıklanması da kıymetli adımlar. 2030 yılına kadar yüksek teknoloji üretiminde küresel bir merkez olmayı hedefleyen HIT-30 Programı yanı sıra yeşil ve dijital dönüşüm odaklı destek programları önemli fırsatlar. Öte yandan, Düşük Karbonlu Yol Haritaları ve Yeşil Büyüme Teknoloji Yol Haritaları da hazırlandı. Bu kapsamda çelik, çimento, alüminyum ve gübre sektörlerinin karbonsuzlaştırılmasına yönelik 70 milyar dolar yatırım ihtiyacı öngörüsü yeşil dönüşümün

⁵ Hükümetler 2020'den beri temiz enerji için yaklaşık 2 trilyon ABD doları tutarında doğrudan yatırım desteği ayırdı; bu, 2007-08 mali krizine yanıt olarak temiz enerjiye taahhüt edilen miktarın neredeyse üç katı. Bu ayrılmış miktarın yaklaşık %80'i sadece üç bölgede yoğunlaşıyor: Çin, Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri. Sadece 2024'ün ilk yarısında 40'tan fazla ülkenin temiz enerjiye ayırdığı destek toplam 290 milyar ABD dolarına ulaştı. (State of Energy Policies, International Energy Agency, 2024)

⁶ Dikkate değer örnekler arasında United States Defence Production Act ve EU Net Zero Industry Act yer almaktadır, ancak diğer ülkeler de benzer politikalar ve hedefler getirmiştir. Ek olarak, bu teknolojilerin yerel üreticilerine sağlanan doğrudan hükümet desteği son dört yılda küresel olarak 170 milyar ABD dolarını bulmaktadır – bu miktar aynı süre zarfında hükümetlerin toplam enerji harcamasının yaklaşık %10'udur. (State of Energy Policies, International Energy Agency, 2024)

finansmanının kritik boyutunu da ortaya koyuyor. Gerek sektörlerimizin karbonsuzlaşması gerek en büyük ekonomi ortağımız AB'nin regülasyonlarına uyum açısından kritik gördüğümüz Emisyon Ticaret Sisteminin kurulmasına yönelik mevzuatın da yakın bir dönemde yürürlüğe girmesini bekliyoruz. Küresel trendleri ve ihtiyaçları takip ederek, inovasyon açığına ve yeni çözümlere yönelerek değer zincirinde yeşil dönüşüm çıpası ile önemli bir yer edinme zorlu ancak kararlı bir süreci gerektiriyor. Bu konularda;

- kamu politika oluşturma süreçlerine aktif bir şekilde katkı veriyor,
- AB Komisyonu ve Business Europe başta olmak üzere uluslararası kurumlarla görüş paylaşımını her vesile ile önceliyor,
- sivil toplum kuruluşlarının sanayimizin rekabetçiliğine ve tedarik zincirinin güçlendirilmesine yönelik savunuculuk faaliyetlerine büyük önem veriyoruz.

Ülkemizin karbonsuzlaşma hedeflerine paralel sanayi dönüşümünü bir fırsat olarak görerek ayırıcı avantaj⁷ sağlayabileceğimiz alanları değerlendirmek önümüzdeki en önemli sınavlardan. Ar-ge destekleri ve teşvik mekanizmaları gibi sanayimizin karbonsuzlaşma ve yüksek teknoloji üretimine yönlendirilmesini hedefleyen eylemler kararlılıkla ve güçlendirilerek sürdürülmeli. Bu eylemler neticesinde temiz enerji teknolojilerinde öne çıkmak enerji arz güvenliğini de olumlu yönde etkileyecek. Değer zincirinde pay elde etmenin zorlu olduğu alanlarda ise uluslar ve kurumlar arası işbirlikleri stratejik önemde. Bu şekilde, işgücüne alan açabilir, teknik bilgi ve deneyim transferinde bulunabilir, gelecek kuşakları besleyerek yeni ihtiyaç ve arayışlara hazırlıklı olabiliriz.

Enerji güvenliği risklerinin değer zincirlerine ve ekonomiye çarpan etkisi ile yansıyabileceği bu hassas ve hayati denge karşısında, rekabetteki yeni dinamiği içselleştirmeliyiz. Bu süreçte yeni kurulan enerji sisteminin dışında kalınması önemli bir risk oluşturur. Mevcut dinamikler ve yapısal ihtiyaçlar rekabet avantajımız aleyhine derinleşmeden harekete geçmeliyiz. Bu kapsamda geliştirilecek işbirliği mekanizmalarının içinde yer almayı sağlayacak adımları atmanın önemine de dikkat çekmek isterim.

Bugünkü toplantımız Uluslararası Enerji Ajansı'nın iki gün önce yayınladığı çok kıymetli bir raporun akabinde gerçekleşiyor. Sayın Birol liderliğinde hazırlanan ve bugün kendisinin aktarımıyla mesajlarını dinleyeceğimiz "Enerji Teknolojisi Perspektifleri Raporu" yeni temiz enerji ekonomisinin sanayi ve ticaret eksenlerinde etkileşimine odaklanıyor. Rapor küresel tedarik zincirinin bu yeni rekabet alanında kalkınmakta olan ekonomiler ve tabii ülkemiz için de değerli olan, dikkatle analiz etmemiz gereken stratejik öngörülerini içeriyor.

Saygıdeğer Konuklar,

Ülkemizin sosyal ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini başarmış; verimli ve yüksek katma değerli bir ekonomi ile müreffeh ve kuvvetli beşeri sermayeye sahip bir ülke olabileceğine içtenlikle inanıyoruz. Bu doğrultuda, çağa uygun bir eğitim sistemini; şeffaf, eşitlikçi ve liyakati yüksek kurumsal yapıları; öngörülebilir ve istikrarlı piyasa koşullarını tesis etmenin hayati olduğunu düşünüyoruz.

Bugün Sayın Birol'un bizlerle paylaşacağı kıymetli değerlendirmelerinin ülkemizin küresel fırsat pencerelerinden geçişindeki kritik eşikte rehber niteliğinde olacağına inanıyorum. Bu anlayışla

⁷ *Differential advantage (İng.)*

sözlerime, iş dünyasının en üst düzey karar vericileri olan siz kıymetli katılımcılarımıza ilginiz için teşekkür ederek son veriyorum.

Verimli bir etkinlik olmasını diliyor; sevgi ve saygılarımı sunuyorum.
